

Лариса САДОВА

Луцький національний технічний університет
вул. Львівська, 75, м. Луцьк, 43018, Україна
Електронна пошта: sadova.edu@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0001-1202-5411>

ПРІЗВИЩА З ПАТРОНІМНИМИ ФОРМАНТАМИ В СУЧАСНОМУ АНТРОПОНІМІКОНІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Статтю присвячено дослідженню прізвищ із патронімними формантами в сучасному антропоніміконі північної частини Волинського регіону. Основну увагу зосереджено на словотвірних особливостях цих антропонімів, їхній ролі у формуванні системи особових найменувань та відображенні історико-культурних процесів краю. З'ясовано, що прізвища з патронімними формантами зберігають давні традиції іменування, засновані на родинній належності та спадковості. Проаналізований матеріал підтверджує, що патронімні утворення залишаються одним з найстійкіших компонентів регіональної системи прізвищ.

Проаналізовано функціонування основних патронімних суфіксів **-ович (-евич), -ич, -енко**. Встановлено, що зазначені словотвірні елементи виявляють різний ступінь продуктивності та репрезентують як загальноукраїнські, так і регіонально специфічні риси. Особливу увагу приділено взаємодії різних типів твірних основ, зокрема особових імен та апелятивної лексики, унаслідок чого формується різноманіття антропонімних моделей.

Наголошено, що сучасний стан антропонімікону сформувався під впливом історичних, соціальних і мовних чинників, серед яких важливу роль відіграли міграційні процеси, адміністративні практики та міжмовні контакти. Відзначено наявність складних дериваційних явищ, зокрема повторної патронімізації, що свідчить про динамічний характер розвитку прізвищевої системи.

У результаті дослідження встановлено, що антропонімікон регіону поєднує архаїчні та нові словотвірні моделі, відображаючи тяглість мовної традиції та її адаптацію до змінних історичних умов.

Ключові слова: антропонімікон; прізвища; патронімні форманти; посесивні форманти; словотвір.

Прізвища, утворені морфологічним способом, з часу свого виникнення були антропонімами, що характеризували особу за батьком чи матір'ю, рідше за дідом чи бабою, і так ідентифікували денотата в суспільстві, на-

Цитування: Садова Л. Прізвища з патронімними формантами в сучасному антропоніміконі Волинської області. Мовознавство. 2026. № 3. С. 68–78. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-348-2026-3-005>

Citation: Sadova L. (2026). Prizvyshcha z patronimnymi formantamy v suchasnomu antroponimikonі Volynskoi oblasti [Surnames with patronymic formants in the modern anthroponymicon of Volyn Oblast]. Movoznavstvo, (3), 68–78. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-348-2026-3-005>

Стаття опублікована за ліцензією CC BY-SA 4.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>)

томість прізвища, утворені лексико-семантичним способом, функціонували як імена або прізвиська. Формальним показником, що допомагає відрізнити прізвища морфологічного способу творення від семантичного, є специфічні суфікси [Кравченко : 71]. До прізвищ, утворених морфологічним способом, належить лише частина суфіксальних утворень, зокрема ті, що не відомі апаративам та іменам [Чучка 2008 : 286].

Прізвища морфологічного способу творення традиційно поділяють на: 1) прізвища з патронімними формантами: **-енк(о)**, **-ич**, **-ович (-евич)**; 2) прізвища з посесивними формантами: **-ов (-ев)**, **-ів**, **-ин**; 3) прізвища з поліфункційними формантами: **-ук (-'ук, -чук)**, **-ак**, **-ик**, **-к(о)**, **-ець**, **-ськ-ий** та ін. [Кравченко].

Для вираження основної прізвищевої функції (вказівки, що названа людина — нащадок особи, ім'я якої засвідчене в твірній основі) використовували патронімні та посесивні форманти **-ович (-евич)**, **-ич**, **-ов (-ев)**, **-ів**, **-енк(о)** та багато інших. П. П. Чучка на основі дослідження антропонімії Закарпаття наводить перелік суфіксів, що можуть утворювати прізвища морфологічним способом від іменування батька або матері (патронімні форманти) або і морфологічним, і лексико-семантичним способом, тобто виступають поліфункційними формантами. До таких формантів дослідник зараховує суфікси: **-а**, **-ай**, **-ак**, **-ан**, **-ович (-евич)**, **-ей**, **-енк(о)**, **-ець**, **-ик**, **-ин**, **-ин(а)**, **-ич**, **-ів**, **-ій**, **-к(а)**, **-к(о)**, **-ок**, **-ук (-'ук, -чук)**, **-ун**, **-ськ-**, **-я(т)** (**-ча(т)**) [Чучка 2005 : 27–39]. У сучасній антропоніміці патронімість більшості наведених формантів не викликає дискусій, підхід П. П. Чучки став загальноновизнаним. У нашому дослідженні до запропонованого П. П. Чучкою переліку поліфункційних формантів зараховуємо суфікс **-ен(я)**, відсутній у прізвищах Закарпаття.

Вагоме досягнення сучасної антропоніміки — наявність численних досліджень, присвячених регіональному вивченню прізвищ. Цілісно опрацьовано антропонімію Закарпаття (П. П. Чучка), проаналізовано прізвища Бойківщини (Г. Є. Бучко), Західного Поділля (Н. І. Рульова), Східної України (В. Д. Познанська), Лубенщини (Л. О. Кравченко) та ін. Питання словотвору прізвищ розглянуто в більшості регіональних досліджень української антропонімії. Ця проблема стала об'єктом наукових інтересів Л. Л. Гумецької, С. М. Пахомової [Гумецька 1958; Пахомова 2005; Пахомова 2012], Ю. К. Редька [Редько], І. Д. Фаріон [Фаріон], М. Л. Худаша [Худаш], П. П. Чучки [Чучка 2008], Л. В. Ящук [Ящук], Л. В. Литвинчук [Литвинчук], С. В. Шийки [Шийка]. Сучасні прізвища Волині проаналізовано в працях І. Д. Скорук [Скорук 2005; Скорук 2007], О. В. Хвіщука [Хвіщук], В. П. Шульгача [Шульгач 2005; Шульгач 2012; Шульгач 2024а; Шульгач 2024б]. Історичну антропонімію Волині ХІХ ст., а також сучасні прізвища півдня Волинської області вивчала Л. О. Садова [Лісова 2013; Лісова 2014; Лісова 2016]. Північ Волинської області становить окрему частину історико-етнографічної області власне Волині, виявляючи свої специфічні ознаки на історичному, побутовому, мовному рівнях. Антропонімна система півночі Волинської області під впливом кожного з цих факторів набула специфічних рис, які вирізняють її серед інших антропонімосистем.

Метою цієї розвідки є комплексний аналіз словотвірних особливостей прізвищ з патронімними формантами в антропоніміконі півночі Волинської області, що передбачає дослідження дериваційних ознак антропонімів, вста-

новлення продуктивності прізвищевих суфіксів, характеристику словотвірних типів прізвищ.

Об'єктом нашого вивчення були сучасні прізвища жителів населених пунктів Камінь-Каширського, Ківерцівського, Ковельського, Любешівського, Любомльського, Маневицького, Ратнівського, Рожищенського, Старовижівського, Турійського, Шацького районів Волинської області (сучасні Камінь-Каширський та Ковельський райони Волинської області). Для повнішої репрезентації матеріалу подаємо кількісні показники продуктивності кожного із суфіксів спочатку в антропоніміконі півдня Волинської області, проаналізованому в нашій дисертаційній роботі (загальна картотека містить 27 036 прізвищ), а після нього наводимо кількісні дані про активність певного форманта в антропоніміконі півночі Волинської області в межах зазначених вище районів (засвідчено 8 446 прізвищ). Матеріалом для дослідження слугували прізвища жителів цих районів, засвідчені у виданнях «Книга пам'яті» та «Реабілітовані історією» [КП 1; КП 2; КП 3; РІ 1; РІ 2; РІ 3; РІ 4; РІ 5]. У статті представлено аналіз найпродуктивніших моделей прізвищ з патронімами та посесивними суфіксами.

Використання слов'янами патроніма в ролі антропонімного знака має дуже давню традицію. Цей тип іменування сягає своїм корінням індоєвропейської епохи. Збереження прадавніх патріархальних відносин вимагало ідентифікації особи з урахуванням сімейної ієрархії. А тому іменування за главою сім'ї виявилось найактуальнішим способом визначення людини [Пахомова 2005 : 186]. Основна характеристика патроніма міститься в тих словотвірних елементах, за допомогою яких від особових імен творяться патронімі форми, а також у морфологічній структурі особових імен, від яких виникають патроніми [Железняк : 72].

Розглянемо моделі із суфіксами **-ович** (1,35 % на півдні Волинської області і 2,1 % на півночі), **-евич** (2,12 % на півдні області і 2,58 % на півночі), **-ич** (0,88 % на півдні Волинської області і 1,55 % на півночі). Формант **-ович** з часу свого виникнення служить активним засобом вираження родинної належності сина до батька [Чучка 2008 : 290]. У давньоруській антропонімії цей суфікс утворював патроніми передусім від двоосновних повних імен, досить рано почав сполучатися з усічено-суфіксальними слов'янськими та християнськими іменами, з прізвиськами [Чучка 1983 : 599]. Л. Л. Гумецька зазначає, що суфікси **-ич**, **-ович**, **-евич** — найпоширеніші суфікси особових назв актової мови XIV–XV ст. [Гумецька : 9].

За результатами дослідження І. Митник, у давній антропонімії Волині форманти **-ич**, **-ович**, **-евич** належать до найпродуктивніших протягом XVI–XVIII ст. Вони постійно займають друге місце після форманта **-ськ-ий** у номінаціях української шляхти (13–22 %), переважають у бояр, охоплюючи в XVI ст. 52 % усіх антропонімів. Дещо інша ситуація у прізвищевих назвах міщан та селян, у цих групах антропоніми з формантами **-ич**, **-ович**, **-евич** домінують у XVI ст. (31,8 і 65,8 % відповідно), у XVII ст. їхня активність знижується до 14 і 20 %. Спад продуктивності цих формантів продовжується й у XVIII ст., вони охоплюють лише 5,8 % прізвищевих назв міщан та 1,4 % номінацій селян. Можна стверджувати, що суфікси **-ич**, **-ович**, **-евич** протягом трьох століть належали до найпродуктивніших на Волині безвідносно до соціальної належності особи [Mytnik 2010 : 301].

За свідченням А. І. Білоруса, у володимирських актових книгах XVI ст. значна активність характерна для антропонімів на **-ович**, утворених як від

повних імен, так і від «народних форм на **-к(о)**, **-н(о)** і на **-о** загалом», а також від батьківської прізвищевої назви [Білорус : 39]. На продуктивності цього форманта у творенні прізвищевих назв Західної Волині XVI ст. наголошує А. М. Матвієнко [Матвієнко : 147].

У сучасній антропонімії серед наведених формантів переважає суфікс **-евич**, фонетичний варіант суфікса **-ович**. Значна частина прізвищ, утворених за допомогою цього суфікса, — похідні від календарних християнських імен різної структури: повних імен — *Андрієвич, Данилевич, Захаревич, Корнилевич, Михайлевич, Назаревич*; усічених імен — *Васевич, Зиневич, Костевич, Місевич, Хілевич*; усічено-суфіксальних імен — *Андрикевич, Васькевич, Гаврусевич, Грицкевич, Мацютевич*. На думку П. П. Чучки, суфікс **-ович** не додавався до жіночих імен, прикладів на матронімічні типи прізвищ із суфіксами **-ович**, **-евич** на Закарпатті немає [Чучка 2008 : 29]. Серед прізвищ Волинської області засвідчено чотири прізвища з цими формантами, які можна кваліфікувати як антропоніми, похідні від жіночих імен: *Гандзюлевич* < *Ганна* (походження прізвища можливе і від чоловічих імен *Гантіол* [Трійняк : 83], *Ган* < нім. *Йоган*, болг. *Гано* [Чучка 2005 : 136]), *Магдевич, Маринкевич* (від жін. *Марина* або чол. *Марин* [Трійняк : 211]), *Марискевич* < *Марис(ь)ка* < *Марина*. Низка прізвищ виникла від дохристиянських імен у повній формі (*Жданевич, Коханевич, Шостакевич*), від усічених варіантів (*Білевич, Малевич, Стасевич*) або від усічено-суфіксальних варіантів (*Володкевич, Рожкевич*).

Серед прізвищк апелятивного походження, утворених за допомогою суфікса **-евич**, переважають утворення від назв тварин (*Журавлевич, Мурашкевич, Рибкевич*); предметів побуту (*Гладишкевич, Горшкевич*); рослин (*Вишневич, Грушкевич*); за родинними стосунками, віком (*Зяткевич, Юнакевич*); професій (*Сидляревич, Цирулькевич*); страв (*Коржевич*); національностей (*Полякевич*); частин тіла (*Кулакевич*); фізичних вад (*Горбулевич*).

Формант **-ович** став засобом творення прізвищ, більша частина яких — похідні від календарних імен різної структури: повних імен (*Антонович, Віталійович, Дмитрович, Лавринович, Наумович, Харлампович*); усічених варіантів імен (*Кахович, Костьович, Михович, Ригорович*); усічено-суфіксальних варіантів імен (*Кондрахович, Костанович, Павлучкович, Трешкович, Тимкович*), а також від запозичених імен (*Бернатович, Войтехович, Германович, Шоломович, Якубович*). Від дохристиянських імен за допомогою цього суфікса виникло кілька прізвищ: *Богданович, Коханович, Нелипович*.

Для форманта **-ович** характерна значна продуктивність у творенні патронімів від прізвищк, мотивованих апелятивними основами на позначення: тварин (*Волканович, Дроздович*); особливостей зовнішності людини (*Губкович, Колтунович*); предметів побуту (*Гаманович, Гвоздович*); національностей (*Волошинович, Литвинович*); рослин (*Лопухович*); звичок (*Смоктунівич*); професій (*Стельмахович*); страв (*Хлібович*).

Патроніми на **-ич** були найпродуктивнішими серед патронімічних назв, уже в давньоруській мові вони могли приєднуватися до квалітативних імен [Пахомова, 2005 : 189]. Такі прізвища мотивовані календарними іменами: а) чоловічими — *Вакулич, Васютинч, Кузьмич, Самойлич*; б) жіночими — *Горпинич, Катеринич, Катрич, Магдич, Маринич, Оленич, Устич, Харитинич, Яринич*; дохристиянськими: *Найдич, Світич*; відапелятивними прізвищкми: *Вербич, Вдович, Дрофич, Кузнич, Москвич, Торбич, Білич, Дужич, Хитрич, Худич*.

Модель із суфіксом **-енк(о)** становить 3,9 % на півдні Волинської області та 1,225 % на півночі. Українська мова в процесі свого історичного розвитку витворила специфічний прізвищево-патронімний суфікс **-енк(о)**, який існував задовго до виникнення особових назв із цим формантом [Сухомлин : 120]. На думку І. І. Ковалика, поза межами української мови точного відповідника прізвищам із суфіксом **-енк(о)** немає в жодній із слов'янських мов [Ковалик]. Генезу цього суфікса, його специфіку та функції, а також місце у творенні прізвищ ґрунтовно проаналізовано в працях О. С. Баранівської [Баранівська], П. І. Білоусенка [Білоусенко], І. І. Ковалика [Ковалик], В. В. Садовничої [Садовнича], В. І. Сімовича [Сімович], І. Д. Сухомлина [Сухомлин], О. Б. Ткаченка [Ткаченко], І. Д. Фаріон та М. Л. Худаша [Худаш, Фаріон], Л. В. Яшук [Яшук]. Іменування на **-енк(о)** переважають у Центральній та Східній Україні, на Заході України їх мало. Як уважають М. Л. Худаш та І. Д. Фаріон, поодинокі утворення на **-енк(о)** в західному регіоні України належать переселенцям зі східних областей [Худаш, Фаріон : 217]. І. Митник зазначає, що в давній антропонімії Волині існували антропоніми на **-енк(о)**, але їхня кількість була надзвичайно малою (менше 1 %) [Mytnik, 2010].

Суфікс **-енк(о)** став засобом творення патронімів від календарних імен різної структури: повних імен (*Агапоненко, Давиденко, Євдокименко, Максименко, Овсієнко, Спиридоненко*); усічених варіантів імен (*Васенко, Зіненко, Саєнко*); усічено-суфіксальних варіантів імен (*Андрусенко, Гаврющенко, Геращенко, Грицієнко, Івахненко, Максютенко, Федюченко*); суфіксальних варіантів імен (*Андрійченко, Василяженко, Данильченко*); від жіночих імен (*Ганзуленко, Магденко, Одарченко, Софієнко*). Значною є активність цього форманта у творенні антропонімів від дохристиянських імен: *Боженко, Борисенко, Гудименко, Ревенко, Стасенко*.

Суфікс **-енк(о)** у прізвищах Волині активно сполучається з апелятивами на позначення: професій (*Знахуренко, Коноваленко, Косаренко*); особливостей зовнішності людини (*Гудзенко, Дзюбенко, Носенко*); тварин (*Іволженко, Перепеличенко*); осіб за родинними стосунками (*Приймаченко, Удовиченко*); предметів побуту (*Ківшенко, Коробченко, Лопатенко*); поведінки особи (*Крикушенко, Леженко, Святошенко*); фізичних вад (*Горбаченко, Куксенко*); рослин (*Капустенко, Квітченко, Осиченко*); національностей (*Литовченко, Москаленко*). Прикметникові основи, до яких приєднаний формант **-енк(о)**, вказували на зовнішність особи: *Лисенко, Коротченко, Рябенко*; її внутрішню характеристику: *Кисленко, Скупенко*.

Отже, прізвища з патронімічними формантами становлять важливий і структурно організований сегмент сучасного антропонімікону півночі Волинської області та відображають як давні словотвірні традиції, так і пізніші історико-соціальні впливи.

З'ясовано, що серед патронімічних формантів найпродуктивнішими є суфікси **-евич / -ович, -ич, -енк(о)**. Вони демонструють тяглість функціонування від давньоруського періоду до сучасності, хоч їхня продуктивність у різні історичні етапи змінювалася. У сучасному антропоніміконі регіону переважає формант **-евич**, що активно поєднується як з календарними, так і з апелятивними основами. Суфікс **-енк(о)** в антропоніміконі півночі Волинської області представлений обмежено, що підтверджує його регіональну маркованість і зв'язок з міграційними процесами.

Основною твірною базою для аналізованих прізвищ є календарні християнські імена різної структури, дохристиянські антропоніми, апелятивна

лексика (назви осіб, тварин, рослин, професій, ознак зовнішності та поведінки). При цьому значну частину становлять відапелятивні утворення, що свідчить про тісний зв'язок антропонімії з народною мовною картиною світу. Антропонімікон півночі Волинської області характеризується поєднанням архаїчних словотвірних моделей з новішими нашаруваннями, зумовленими історичними, соціальними та міграційними процесами.

Отримані результати поглиблюють уявлення про регіональну специфіку української антропонімії та створюють підґрунтя для подальших діяхронних і зіставних досліджень. Аналіз прізвищ Волинської області дає змогу порівняти словотвірні особливості прізвищевих назв цієї території зі специфікою функціонування формантів в інших регіонах, створює передумови для цілісного аналізу всієї антропонімії регіону.

ЛІТЕРАТУРА

- Баранівська О. С. Прізвищеві гібриди з формантами -к(о), -енк(о). *Актуальні питання антропоніміки* / за ред. І. В. Єфименко. Київ : Академперіодика НАН України, 2005. С. 31–38.
- Білорус А. І. Про особові назви Західної Волині XVI століття. *Архіви України*. 1970. № 3. С. 36–42.
- Білоусенко П. І. Історія суфіксальної системи українського іменника (назви осіб чоловічого роду). Київ : Наук. думка, 1993. 214 с.
- Гумецька Л. Л. Нарис словотвірної системи української актової мови XIV–XV століть. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958. 298 с.
- Железняк И. М. К истории сербохорватских патронимических форм XII–XV вв. *Слов'янська антропоніміка: вибрані статті*. Київ : Кий, 2011. С. 48–72.
- Кравченко Л. О. Прізвища Лубенщини. Київ : Факт, 2004. 198 с.
- Ковалик І. І. Вчення про словотвір. Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1958. 84 с.
- Литвинчук Л. В. Прізвищеві назви Житомирщини XVIII століття з суфіксами -ович / -евич. *Студії з ономастики та етимології* / за ред. О. П. Карпенко. Київ : Пульсари, 2006. С. 76–88.
- Лісова Л. О. Антропонімія півдня Волинської області : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Луцьк, 2014. 19 с.
- Лісова Л. О. З історії вивчення антропонімії півдня Волинської області. Волинь філологічна: текст і контекст. *Актуальні проблеми сучас. мовознавства*: зб. наук. пр. / упоряд. І. П. Левчук. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. Вип. 14. С. 111–120.
- Лісова Л. О. Історія вивчення та перспективи дослідження українських прізвищ. *Українська мова*. 2016. № 2 (58). С. 136–144.
- Лісова Л. О. Теоретичні засади антропоніміки як галузі мовознавства. *Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія: «Філол. науки»*. Мовознавство. 2013. № 22. С. 74–80.
- Матвієнко А. І. Особові назви Західної Волині XVI століття. *Друга республіканська ономастична нарада* / за ред. М. Л. Худаша. Київ : Наук. думка, 1962. С. 146–148.
- Пахомова С. М. Доля українських патронімів на -ич. *Актуальні питання антропоніміки* / за ред. І. В. Єфименко. Київ : Академперіодика НАН України, 2005. С. 186–191.
- Пахомова С. М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах. Ужгород : Вид-во Олександрії Гаркуші, 2012. 344 с.
- Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. Київ : Наук. думка, 1966. 216 с.
- Садовнича В. В. Прізвищеві назви з формантом -енк(о) в антропоніміконі Слобожанщини XVIII століття. *Актуальні питання антропоніміки* / за ред. І. В. Єфименко. Київ : Академперіодика НАН України, 2005. С. 199–206.

- Сімович В. І. Українські йменники чоловічого роду на -о в історичному розвитку й освітленні. Прага [б. в.], 1929. 324 с.
- Скорук І. Д. Найпродуктивніші моделі прізвищ в антропоніміконі міста Луцька. *Волинь філологічна: текст і контекст* / за ред. Г. Л. Аркушин. Луцьк : «Вежа», 2007. С. 266–285.
- Скорук І. Д. Прізвища-композиції в антропоніміконі міста Луцька. *Актуальні питання антропоніміки* / за ред. І. В. Єфименко. Київ : Наук. думка, 2005. С. 207–217.
- Сухомлин І. Д. Українські прізвища старої Полтавщини з суфіксом -енк-о (на матеріалі «Актових книг Полтавського городского уряду XVII століття»). *Питання топоніміки та ономастики* / за ред. К. К. Цілуйка. Київ : АН УРСР, 1962. С. 119–131.
- Ткаченко О. Б. Українські прізвища з суфіксом -енк-о та споріднені утворення. *Слов'янське мовознавство* / за ред. Л. А. Булаховського. Київ : Наук. думка, 1958. Т. 2. С. 38–53.
- Трійняк І. І. Словник українських імен. Київ : Довіра, 2005. 509 с.
- Фаріон І. Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII — на початку XIX століття (з етимологічним словником). Львів : Літопис, 2001. 371 с.
- Хвищук О. В. Структурно-семантичний аналіз прізвищ жителів м. Нововолинська Волинської області : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Луцьк, 2018. 19 с.
- Худаш М. Л. З історії української антропонімії. Київ : Наук. думка, 1977. 236 с.
- Худаш М. Л., Фаріон І. Д. До питання генези українського антропонімного форманта -енк-о. *Слов'янська ономастика* / за ред. С. М. Медвідь. Ужгород, [б. в.], 1998. С. 212–219.
- Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття. Ужгород : ТОВ «Папірус», 2008. 672 с.
- Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців. Львів : Світ, 2005. 704 с.
- Чучка П. П. Історія власних назв. *Історія української мови. Лексика і фразеологія* / за ред. В. М. Русанівського. Київ : Наук. думка, 1983. С. 592–620.
- Шийка С. В. Прізвища Рівненщини із суфіксами -ук, -юк, -чук у контексті українсько-польських досліджень. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*. 2025. Т. 60. URL: <https://doi.org/10.11649/sfps.3466>
- Шульгач В. П. До праслов'янського антропонімного фонду (похідні з коренем *Něg- / *Něž-). *Студії з ономастики та етимології* / за ред. В. П. Шульгача. Київ : Кий, 2024а. С. 173–183.
- Шульгач В. П. Д.-руськ. Mojata і споріднені антропоніми. *Студії з ономастики та етимології*. Київ : Кий, 2012. С. 241–245.
- Шульгач В. П. Похідні з коренем *Sam- у слов'янській антропонімії. *Onim w paradygmatach językoznawczych* / red. I. Mytnik. Warszawa; Siedlce [б.в.], 2024б. С. 199–212.
- Шульгач В. П. Реконструктивні можливості антропонімії. *Актуальні питання антропоніміки* / за ред. І. В. Єфименко. Київ : Академперіодика НАН України, 2005. С. 251–258.
- Яшук Л. В. Прізвищеві назви Житомирщини XVI–XVII століть із суфіксом -енк(о). *Студії з ономастики та етимології*. Київ : Кий, 2018. С. 200–211.
- Mytnik I. Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku. Warszawa : Uniwersytet Warszawski, 2010. 420 s.

ДЖЕРЕЛА

- КП 1 Книга Пам'яті України. Волинська область. Т. 1: м. Луцьк, Володимир-Волинський район, Горохівський район, Іваничівський район, Камінь-Каширський район, Ківерцівський район / ред. І. О. Герасимов. Львів : Каменяр, 1995. 567 с.

- КП 2 Книга Пам'яті України. Волинська область. Т. 2: Ковельський район, Локачинський район, Луцький район, Любешівський район, Любомльський район, Маневицький район / ред. І. О. Герасимов. Львів : Каменяр, 1995. 647 с.
- КП 3 Книга Пам'яті України. Волинська область. Т. 3: Ратнівський район, Рожищенський район, Старовижівський район, Турійський район, Шацький район / ред. І. О. Герасимов. Львів : Каменяр, 1995. 487 с.
- РІ 1 Реабілітовані історією. Волинська область / П.Т. Тронько (голова редкол.), та ін. Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. Кн. 1. 976 с.
- РІ 2 Реабілітовані історією. Волинська область / В. Ф. Солдатенко (голова редкол.), та ін. Луцьк : Надстир'я, 2013. Кн. 2. 612 с.
- РІ 3 Реабілітовані історією. Волинська область / В.А. Смолій (голова редкол.), та ін. Луцьк : Надстир'я, 2017. Кн. 3. 688 с.
- РІ 4 Реабілітовані історією. Волинська область / В.А. Смолій (голова редкол.), та ін. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. Кн. 4. 568 с.
- РІ 5 Реабілітовані історією. Волинська область / В.А. Смолій (голова редкол.), та ін. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. Кн. 5. 568 с.

Дата надходження до редакції: 06.05.2026

Дата надходження після рецензування: 09.06.2026

Дата затвердження редакцією: 03.07.2026

REFERENCES

- Baranivska O. S. (2005). Prizvyshchevi hibrydy z formantamy -k(o), -enk(o). *Aktualni pytannia antroponimiky*. I. V. Yefymenko (Ed.). Kyiv: Akadempriodyka NAN Ukrainy, 31–38. [In Ukrainian].
- Bilorus A. I. (1970). Pro osobovi nazvy Zakhidnoi Volyni XVI stolittia. *Arkhivy Ukrainy*, (3), 36–42. [In Ukrainian].
- Bilousenko P. I. (1993). Istoriiia sufiksalnoi systemy ukrainskoho imennyka (nazvy osib cholovichoho rodu). Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Chuchka P. P. (2008). Antroponimiiia Zakarpattia. Uzhhorod: Tovarystvo «Papirus». [In Ukrainian].
- Chuchka P. P. (1983). Istoriiia vlasnykh nazv. Istoriiia ukrainskoi movy. *Leksyka i frazeolohiia*. V. M. Rusanivskiy (Ed.). Kyiv: Naukova dumka, 592–620. [In Ukrainian].
- Chuchka P. P. (2005). Prizvyshcha zakarpatskykh ukrainsiv. Lviv: Svit. [In Ukrainian].
- Farion I. D. (2001). Ukrainski prizvyshchevi nazvy Prykarpatskoi Lvivshchyny naprykintsi XVIII — na pochatku XIX stolittia (z etymolohichnym slovnykom). Lviv: Litopys. [In Ukrainian].
- Humetska L. L. (1958). Narys slovotvorchoi systemy ukrainskoi aktovoi movy XIV–XV stolit. Kyiv: Vydavnytstvo AN URSR. [In Ukrainian].
- Khudash M. L., Farion I. D. (1998). Do pytannia genezy ukrainskoho antroponimnoho formanta -enk-o. *Slovianska onomastyka*. S. M. Medvid (Ed.). Uzhhorod, 212–219. [In Ukrainian].
- Khudash M. L. (1977). Z istorii ukrainskoi antroponimii. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Khvishchuk O. V. (2018). Strukturno-semantychnyi analiz prizvyshch zhyteliv m. Novovolynska Volynskoi oblasti. Abstract of Cand. of Philol. Sc. diss. Lutsk. [In Ukrainian].
- Kovalyk I. I. (1958). Vchennia pro slovotvir. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoho universytetu. [In Ukrainian].
- Kravchenko L. O. (2004). Prizvyshcha Lubenshchyny. Kyiv: Fakt. [In Ukrainian].
- Lisova L. O. (2014). Antroponimiiia pivdnia Volynskoi oblasti. Abstract of Cand. of Philol. Sc. diss. Lutsk. [In Ukrainian].

- Lisova L. O. (2016). Istoriia vyvchennia ta perspektyvy doslidzhennia ukrainskykh pryzvyshch. *Ukrainska mova*, 2(58), 136–144. [In Ukrainian].
- Lisova L. O. (2013). Teoretychni zasady antroponimiky yak haluzi movoznavstva. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Serii: Filolohichni nauky. Movoznavstvo*, (22), 74–80. [In Ukrainian].
- Lisova L. O. (2012). Z istorii vyvchennia antroponimii pivdnia Volynskoi oblasti. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst. Aktualni problemy suchasnoho movoznavstva*. I. P. Levchuk (Comp.). Luts'k: Volynskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky, Vol. 14, 111–120. [In Ukrainian].
- Lytvynchuk L. V. (2006). Pryzvyshchevi nazvy Zhytomyrshchyny XVIII stolittia z sufiksamy -ovych / -evych. *Studii z onomastyky ta etymolohii*. O. P. Karpenko (Ed.). Kyiv: Pulsary, 76–88. [In Ukrainian].
- Matviienko A. I. (1962). Osobovi nazvy Zakhidnoi Volyni XVI stolittia. *Druha respublikanska onomastychna narada*. M. L. Khudash (Ed.). Kyiv: Naukova dumka, 146–148. [In Ukrainian].
- Mytnik I. (2010). Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku. Warszawa: Uniwersytet Warszawski. [In Polish].
- Pakhomova S. M. (2005). Dolia ukrainskykh patronimiv na -ych. *Aktualni pytannia antroponimiky*. I. V. Yefymenko (Ed.). Kyiv: Akadempriodyka NAN Ukrainy, 186–191. [In Ukrainian].
- Pakhomova S. M. (2012). Evoliutsiia antroponimnykh formul u slovianskykh movakh. Uzhhorod: Vydavnytstvo Oleksandry Harkushi. [In Ukrainian].
- Redko Yu. K. (1966). Suchasni ukrainski pryzvyshcha. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Sadovnycha V. V. (2005). Pryzvyshchevi nazvy z formantom -enk(o) v antroponimikoni Slobozhanshchyny XVIII stolittia. *Aktualni pytannia antroponimiky*. I. V. Yefymenko (Ed.). Kyiv: Akadempriodyka NAN Ukrainy, 199–206. [In Ukrainian].
- Shulhach V. P. (2024). Do praslovianskoho antroponimnoho fondu (pokhidni z korenem *Něg- / *Něž-). *Studii z onomastyky ta etymolohii*. V. P. Shulhach (Ed.). Kyiv: Kyi, 173–183. [In Ukrainian].
- Shulhach V. P. (2012). D.-rusk. Mojata i sporidneni antroponimy. *Studii z onomastyky ta etymolohii*. Kyiv: Kyi, 241–245. [In Ukrainian].
- Shulhach V. P. (2024). Pokhidni z korenem *Sam- u slovianskii antroponimii. *Onim w paradygmatach językoznawczych*. I. Mytnik (Ed.). Warszawa; Siedlce, [n. p.], 199–212. [In Ukrainian].
- Shulhach V. P. (2005). Rekonstruktyvni mozhlyvosti antroponimii. *Aktualni pytannia antroponimiky*. I. V. Yefymenko (Ed.). Kyiv: Akadempriodyka NAN Ukrainy, 251–258. [In Ukrainian].
- Shyika S. V. (2025). Pryzvyshcha Rivnenshchyny iz sufiksamy -uk, -iuk, -chuk u konteksti ukrainsko-polskykh doslidzhen. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, Vol. 60. URL: <https://doi.org/10.11649/sfps.3466> (last accessed: 18.05.2026). [In Ukrainian].
- Simovych V. I. (1929). Ukrainski imennyky cholovichoho rodu na -o v istorychnomu rozvytku y osvittenni. Praha. [n. p.]. [In Ukrainian].
- Skoruk I. D. (2007). Naiproduktivnishi modeli pryzvyshch v antroponimikoni mista Luts'ka. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst*. H. L. Arkushyn (Ed.). Luts'k: «Vezha», 266–285. [In Ukrainian].
- Skoruk I. D. (2005). Pryzvyshcha-kompozyty v antroponimikoni mista Luts'ka. *Aktualni pytannia antroponimiky*. I. V. Yefymenko (Ed.). Kyiv: Naukova dumka, 207–217. [In Ukrainian].
- Sukhomlyn I. D. (1962). Ukrainski pryzvyshcha staroi Poltavshchyny z sufiksom -enk-o (na materialii «Aktovykh knyh Poltavskoho horodovoho uriadu XVII stolittia»).

- Pytannia toponimiky ta onomastyky*. K. K. Tsiluiko (Ed.). Kyiv: AN URSR, 119–131. [In Ukrainian].
- Tkachenko O. B. (1958). Ukrainski prizvyshcha z sufiksom -enk-o ta sporidneni utvorennia. *Slovianske movoznavstvo*. L. A. Bulakhovskyi (Ed.). Kyiv, Vol. 2, 38–53. [In Ukrainian].
- Triiniak I. I. (2005). *Slovyk ukrainskykh imen*. Kyiv: Dovira. [In Ukrainian].
- Yashchuk L. V. (2018). Prizvyshchevi nazvy Zhytomyrshchyny XVI–XVII stolit iz sufiksom -enk(o). *Studii z onomastyky ta etymolohii*. Kyiv: Kyi, 200–211. [In Ukrainian].
- Zhelezniak I. M. (2011). K istorii serbokhorvatskikh patronimicheskikh form XII–XV vv. *Slovianska antroponimika: vybrani statii*. Kyiv: Kyi, 48–72. [In Russian].

SOURCES

- KP 1 Knyha Pamiati Ukrainy. Volynska oblast. Vol. 1: m. Lutsk, Volodymyr-Volynskyi raion, Horokhivskyi raion, Ivanychivskyi raion, Kamin-Kashyrskyi raion, Kivertsivskyi raion. (1995). I. O. Herasymov (Ed.). Lviv: Kameniar. [In Ukrainian].
- KP 2 Knyha Pamiati Ukrainy. Volynska oblast. Vol. 2: Kovel'skyi raion, Lokachynskyi raion, Luts'kyi raion, Liubeshivskyi raion, Liuboml'skyi raion, Manevyskyi raion. (1995). I. O. Herasymov (Ed.). Lviv: Kameniar. [In Ukrainian].
- KP 3 Knyha Pamiati Ukrainy. Volynska oblast. Vol. 3: Ratnivskyi raion, Rozhyshchenskyi raion, Starovyzhivskyi raion, Turiyskyi raion, Shatskyi raion. (1995). I. O. Herasymov (Ed.). Lviv: Kameniar. [In Ukrainian].
- KP 4 Reabilitovani istoriieiu. Volynska oblast. Book 1. (2010). V. A. Smolii et al. (Eds.). Lutsk: Volynska oblasna drukarnia. [In Ukrainian].
- RI 1 Reabilitovani istoriieiu. Volynska oblast. Book 1. (2010). P. T. Tronko et al. (Eds.). Lutsk: Volynska oblasna drukarnia. [In Ukrainian].
- RI 2 Reabilitovani istoriieiu. Volynska oblast. Book 2. (2013). V. F. Soldatenkko et al. (Eds.). Lutsk: Nadstyr'ia. [In Ukrainian].
- RI 3 Reabilitovani istoriieiu. Volynska oblast. Book 3. (2017). V. A. Smolii et al. (Eds.). Lutsk: Nadstyr'ia. [In Ukrainian].
- RI 4 Reabilitovani istoriieiu. Volynska oblast. Book 4. (2019). V. A. Smolii et al. (Eds.). Lutsk: Vezha-Druk. [In Ukrainian].
- RI 5 Reabilitovani istoriieiu. Volynska oblast. Book 5. (2019). V. A. Smolii et al. Lutsk: Vezha-Druk. [In Ukrainian].

Received: 06.05.2026

Received in revised form: 09.06.2026

Accepted: 03.07.2026

Larysa SADOVA

Department of Media, Image and Communications

Lutsk National Technical University

75 Lvivska Str., Lutsk, 43018, Ukraine

E-mail: sadova.edu@gmail.com

ORCID: 0009-0001-1202-5411

SURNAMES WITH PATRONYMIC FORMANTS IN THE MODERN ANTHROPONYMICON OF VOLYN OBLAST

The article is devoted to the study of surnames with patronymic formants in the modern anthroponymicon of the northern part of the Volyn region. The focus is placed on the word-formation features of these anthroponyms, their role in shaping the system of personal names, and their reflection of historical and cultural processes in the region. It

is shown that surnames with such formants preserve ancient naming traditions based on family affiliation and hereditary continuity. The analyzed material confirms that patronymic formations remain one of the stable components of the regional surname system.

The functioning of the main patronymic suffixes **-ovyčh (-evyčh)**, **-ych**, and **-enko** is analyzed. These word-forming elements demonstrate different degrees of productivity and reveal both common Ukrainian and region-specific features. Particular attention is paid to the interaction of derivational bases, including personal names and appellative vocabulary, which results in a variety of anthroponymic models.

It is emphasized that the current state of the anthroponymicon has been shaped by historical, social, and linguistic factors, among which migration processes, administrative practices, and language contacts played an important role. The presence of repeated patronymization is noted, indicating the dynamic nature of surname system development.

The study concludes that the anthroponymicon of the region combines archaic and newer word-formation models, reflecting the continuity of linguistic tradition and its adaptation to changing historical conditions.

Keywords: anthroponymicon, surnames, patronymic formants, possessive formants, word formation.